

Nr 76.

Ankom till riksdagens kansli den 22 maj 1928 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av mark till institutet för husdjursförädling m. m.

I en till riksdagen den 20 april 1928 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 251, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att från kronoegendomen Bergshamra nr 1 i Stockholms stad och län må upplåtas till statens centrala frökontrollanstalt ett område av omkring 10 hektar, inbegripet av anstalten för närvarande disponerad mark, och till institutet för husdjursförädling ett område av omkring 14 hektar, allt på i huvudsak de villkor, som av departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagits.

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till berörda statsrådsprotokoll.

Av statsrådsprotokollet inhämtas, bland annat, följande. Sedan av Knut och Alice Wallenbergs stiftelse genom tillkallade sakkunniga personer utredning verkstälts av frågan om upprättande av ett svenskt forskningsinstitut för husdjursförädling, beslöt styrelsen för nämnda stiftelse vid sammanträde den 14 oktober 1927, enär inrättandet av ett dylikt institut syntes vara av stor ekonomisk betydelse för Sveriges husdjursskötsel och därmed även för jordbrukets ekonomi, att för utförande av den av de sakkunniga framlagda planen ställa till förfogande dels 514,000 kronor till bestridande av engångskostnaderna och dels 130,000 kronor årligen under 10 år från den dag institutionen organiserats. Därvid har styrelsen tillika uttalat, att styrelsen begränsat sitt årsbidrag till 10 år, förvissad om att, därest ifrågavarande forskningsinstitut visade sig motsvara förväntningarna, stiftelsens kommande styrelse skulle tillse, att institutets verksamhet kunde fortsättas.

I anslutning härtill har bildats institutet för husdjursförädling. För detta fungerar för närvarande en interimstyrelse, bestående av bankdirektören K. A. Wallenberg, generaldirektören Erik Insulander, landshövdingen Gustaf Sederholm, professorn Nils Hansson och professorn Herman Nilsson-Ehle.

Interimstyrelsen har hos Kungl. Maj:t begärt fastställandet av stadgar för institutet. Enligt det ingivna stadgeförslaget har institutet till ändamål att genom vetenskapliga och praktiska forskningar söka ständigt för-

Bihang till riksdagens protokoll 1928. 10 saml. 29 häft. (Nr 76—80.)

bättra de inhemska husdjurens egenskaper ur ekonomisk synpunkt. Institutet skall förvaltas och företrädas av en styrelse, som har sitt säte i Stockholm och består av fem, för tre år utsedda ledamöter, varav Kungl. Maj:t förordnar två, av vilka en skall vara ordförande i styrelsen, lantbruksakademien en, centralanstaltens för försöksväsendet på jordbruksområdet styrelse en och förvaltningsutskottet för hushållningssällskapens ombud en. Granskning av styrelsens förvaltning och institutets räkenskaper skall verkställas av två revisorer, utsedda den ene av lantbruksakademien och den andre av nämnda förvaltningsutskott. I händelse av anmärkning mot styrelsens förvaltning skall lantbruksakademien äga att besluta i fråga om ansvarsfrihet för styrelsen.

För verksamheten hava ansetts bliva behöfliga dels en särskilt för ändamålet uppförd institutsbyggnad och dels vissa byggnader (en mindre ladugård, höns hus m. m.) för försöksdjur.

Interimstyrelsen för institutet för husdjursförädling och styrelsen för statens centrala frökontrollanstalt hava, bland andra, hos Kungl. Maj:t gjort framställningar om upplåtelse av vissa områden av kronoegendomen Bergshamra nr 1 i Stockholms stad och län. Interimstyrelsen hade i sin ansökning hemställt, att Kungl. Maj:t måtte, från den dag nuvarande arrenden för vederbörande markområden upphörde att gälla och så länge institutets verksamhet bestode, till institutet kostnadsfritt upplåta vissa å en ansökningen bifogad kopia av en utav kommissionslantmätaren Konrad Jansson år 1908 upprättad karta närmare angivna områden av den inom Solna socken belägna delen av egendomen, vilka områden till större delen vore utarrenderade till den 14 mars 1929 och till en mindre del till den 14 mars 1931. Å områdena funnes en staten tillhörig uthusbyggnad innehållande ladugård, stall, loge, magasin, lider m. m. Dessutom låge därå en bostads- och stallbyggnad, rörande vilken äganderätten emellertid icke synes vara fullt utredd. Avsikten vore, att institutets verksamhet skulle förläggas till ifrågavarande plats, vilken efter ingående prövning ansetts för institutets ändamål utomordentligt lämplig.

Statens centrala frökontrollanstalts framställning har tillkommit efter förhandlingar med institutet för husdjursförädling, med vilket samarbete för framtiden förutsattes. Såsom skäl för ansökningen har åberopats, att den av anstalten hittills disponerade arealen varit alldeles otillräcklig för anstaltens kontrollodlingar, varjämte det vore nödvändigt, att den areal anstalten för dylikt ändamål behövde dreves efter en lämplig växtföljd, vilket under nuvarande förhållanden ej vore möjligt. De å det föreslagna området producerade grödorna vore avsedda att avyttras till institutet för husdjursförädling.

Beträffande ifrågavarande upplåtelser har byggnadsstyrelsen i avgivet utlåtande anfört bland annat följande.

Det syntes — — — nödvändigt, att, såsom skett beträffande markupplåtelsen för frökontrollanstaltens räkning, de nu avsedda upplåtelseerna komme att gälla

endast tillsvidare för att därigenom möjliggöra markens användande framdeles för annat statsändamål. För att de nu begärda upplåtelseerna, vilka avsåge mycket oregelbundna markfigurer, icke framdeles vid genomförande av stadsplan över området skulle föregripa en revision av gränslinjerna, torde upplåtelseerna tillsvidare endast böra omfatta ungefärlig markareal. Slutligen ville styrelsen framhålla att, innan de ifrågasatta nybyggnaderna uppfördes, borde undersökas, huruvida icke nu å området befintliga byggnader lämpligen kunde, efter eventuellt erforderliga om- och tillbyggnader, komma till användning för ändamålet. I varje fall borde byggnadsstyrelsen bliva i tillfälle att granska blivande byggnadsförslag i syfte att ernå ett enhetligt bebyggande av den öppna terrängen och att eventuella nybyggnader gäves ett sådant läge, som icke framdeles försvårade ett eventuellt uppförande därstädes av ett större byggnadskomplex.

Departementschefen har anfört, bland annat, följande.

»De utredningar, som föregått planläggningen av ifrågavarande institut, synas bestyrka, att institutet bör bliva till ett mycket värdefullt stöd för det svenska lantbruket. Viktiga resultat för vår inhemska husdjursavel och därmed för lantbrukets ekonomi torde kunna förväntas av en på praktiska forskningsuppgifter inriktad verksamhet sådan som den här avsedda. Med den betydelsefulla ställning husdjursskötseln redan intager inom vårt jordbruk och vilken i framtiden kan väntas bliva än mer framträdande kommer värdet av en framgångsrik forskningsverksamhet för husdjursförädlingen att ytterligare stegas. För egen del måste jag därför finna fullgoda skäl föreligga för att staten i så måtto lämnar sin medverkan till institutets tillkomst, att den mark, som erfordras för ändamålet, kostnadsfritt ställes till förfogande.

Beträffande upplåtelsen av det ifrågasatta området vid Bergshamra har visserligen av byggnadsstyrelsen framhållits, att detsamma med hänsyn till dess gynnsamma belägenhet och beskaffenhet i övrigt lämpligen bör reserveras för någon framtida större statlig institution. Gentemot detta må emellertid erinras, att för den närmaste tiden ingen annan nyttig användning av området kunnat föreslås än dess utarrendering för jordbruksändamål på viss tid, varvid man räknat med en förhållandevis blott ringa avkomst därifrån. I jämförelse härmed måste områdets upplåtande till ifrågavarande vetenskapliga institut vara att föredraga. Härigenom öppnas jämväl möjlighet till ett som önskvärt ansett samarbete med frökontrollanstalten i fråga om brukningen av jorden m. m.

Ur stadsplanesynpunkt torde ej heller några avgörande betänkligheter möta mot markområdets upplåtande till här ifrågavande ändamål. I detta avseende får, såsom byggnadsstyrelsen anfört, förutsättas, att de å området redan nu befintliga byggnaderna i första hand tagas i anspråk för den blivande institutionen samt att inga nybyggnader uppföras utan en föregående granskning av deras lämplighet med hänsyn till områdets framtida disposition för annat byggnadsändamål.

— — — — —
För att i en framtid möjliggöra markens användning för annat ändamål, därest så befinnes böra ifrågakomma, bör dock, på sätt byggnadsstyrelsen

också framhållit, upplåtelsen icke ske för en obegränsad framtid. Med hänsyn till den tidsbegränsning av 10 år, som tillsvidare satts för årsbidraget från stiftelsen, torde jämväl nu ifrågavarande markupplåtelse icke böra fast bindas för längre tid än sålunda bestämts. Skäligt torde dock vara att därutöver, i händelse av fortsatt uppehållande av institutets verksamhet, institutet medgives rätt att fortfarande disponera markområdet med skyldighet att avflytta inom viss tid, förslagsvis tre år, efter skedd uppsägning.

Vad därefter angår den begärda upplåtelsen av ytterligare mark till frökontrollanstalten anser jag mig kunna tillstyrka sagda upplåtelse såsom erforderlig för ett rationellt bedrivande av anstaltens verksamhet. På sätt byggnadsstyrelsen framhållit synes ur stadsplanesynpunkt intet vara att erinra häremot. I överensstämmelse med vad som gäller beträffande det av anstalten för närvarande disponerade området, bör även ifrågavarande tilläggsmark upplåtas att av anstalten innehavas tillsvidare.

Vidkommande båda ifrågavarande markupplåtelser bör givetvis gälla, att marken icke må tillträdas förr än nuvarande arrendetiden gått tillända, där icke, såsom ifrågasatts, överenskommelse om tidigare tillträde av marken i dess helhet eller del därav i vederbörlig ordning träffas.

I övrigt torde för upplåtelseerna böra stadgas de villkor, som av byggnadsstyrelsen angivits samt Kungl. Maj:t eljest kan finna skäl föreskriva.»

Utskottet.

Det har länge framstått såsom ett önskemål att äga tillgång till ett institut av det slag, varom här är fråga. Därför är det så mycket mer glädjande, att genom den ovanberörda donationen tillfälle nu beretts att förverkliga detta önskemål. På grund av den stora betydelse, ifrågavarande institut bör kunna få för det svenska lantbruket, anser utskottet i likhet med departementschefen, att staten genom upplåtelse av för institutet erforderlig mark bör i sin mån bidra till dess inrättande. Med avseende å den tilltänkta förläggningen — varigenom torde hava avsetts att möjliggöra ett jämväl enligt utskottets mening önskvärt nära samarbete med centralanstalten för jordbruksförsök — är emellertid att märka, att i samband med den ännu olösta frågan om den högre lantbruksundervisningens ordnande tanke uppkommit på centralanstaltens eventuella förflyttning. Då frågorna om centralanstaltens och institutets slutliga förläggning torde böra lösas i ett sammanhang, synas utskottet vissa betänkligheter kunna resas mot att redan nu besluta om förlägningsplats för ifrågavarande institut. Å andra sidan finner emellertid utskottet övervägande skäl tala för att begagna det föreliggande tillfället att utan större uppoffring från statens sida få till stånd det önskvärda institutet. Utskottet vill härvid dock framhålla, att institutets förläggning till Bergshamra kronoegendom endast synes böra betraktas som ett provisorium och i anslutning härtill uttala, att vid institutets inrättande självfallet bör ihågkommas det nära sambandet med centralanstalten, så att ej anordningar träffas, som kunna vara ägnade att onödigtvis

försvåra lösningen av frågan om berörda anstalters framtida förläggning.

Den ifrågasatta markupplåtelsen till statens centrala frökontrollanstalt föranleder icke heller någon erinran från utskottets sida.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 22 maj 1928.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Nilsson* i Kabbarp, *Linders*, *Andersson* i Fältenborg, *Boberg*, *Lundell*, *Tjällgren* och *Gabrielsson* samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Uppmälby, *Olsson* i Broberg, *Andersson* i Prästbol, *Hedlund* i Häste, *Vahlstedt*, *Gustafson* i Vimmerby och *Adler*.
